

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Mötesanteckningar

Dnr. 17049-2023

1 (5)

2023-03-13

Sammanträde i Insynsrådet, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, den 13 mars 2023

Deltagande ledamöter:

Sten Tolgfors (ordf.)
Ann-Sofie Alm
Peter Hederstedt
Klas Johansson
Sofia Karlsson
Tomas Kåberger
Helena Lundberg Nilsson

Övriga deltagande:

Lisbeth Schultze, länsöverdirektör
Kent Andersson, internrevisor
Pia Severinsson, Saco
Henrik Frykman sekreterare

Frånvarande

Åke Bonnier
Paula Holmqvist
Martin Dahl, fackförbundet ST

Föredragande

Erik Gedeck, chef samhällsbyggnadsenheten (punkt 4)
Kristina Sundholm, chef Civilområdeskansli väst (punkt 5)
Tomas Kåberger, ledamot av insynsrådet (punkt 6)
Johan Ekstedt, biträdande regionchef Arbetsförmedlingen (punkt 7)
Annika Ekvall, vattenvårdsdirektör vid enheten för vattenmyndigheten Väst-
terhavet och Morgan Jentzen, chef enheten för vatten- och fiskprojekt
(punkt 8)

1. Fastställande av dagordning

Dagordningen fastställdes.

2. Föregående mötesanteckningar

Föregående mötesanteckningar lades till handlingarna.

3 Aktuellt från Länsstyrelsen

Sten Tolgfors tog upp brev till regeringen om grön omställning, ett försök att ge en helhetsbild av den omställning som starkt präglar vårt län. Brevet har fått stor uppmärksamhet, DN har t.ex. skrivit om det flera gånger. Vi har nu uppdrag att bereda första havsbaserade vindkraftparken Poseidon.

Klas tog upp de långa processerna kring energifrågor och problematiserade kring att så många aktörer har tolkningsföreträde. Riksintressen står emot varandra menade Sten. Landshövdingen tog också upp en ny EU-förordning som ger snabbspår till förnybar energi, ett fönster.

Sofia Karlsson tog upp vikten av Länsstyrelsens rådgivning inför ansökningar. Lyfte också att vi behöver skapa energi på många sätt, inte bara prata elproduktion. Sten menade att vi måste bygga länskänsla, för vi får problem om en kommun säger nej till något som är positivt för övriga.

4. Delregionalt fokus: Dalsland; strategi och plan 2021 – 2025 för att stärka levnadsförhållanden och utvecklingsförutsättningar i landskapet.

Erik Gedeck, chef samhällsbyggnadsenheten berättade om ” Det goda livet i Dalsland” en strategi och plan 2021 – 2025 för att stärka levnadsförhållanden och utvecklingsförutsättningar i Dalsland. Bakom initiativet står sex kommuner, Västra Götalandsregionen, Fyrbodals kommunalförbund och Länsstyrelsen.

Planen utgör en del av genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin (RUS) i Västra Götaland till 2030.

Erik redogjorde för bland annat flyttmönster, åldersstruktur och andelen försörjda av sociala ersättningar och bidrag i Dalsland.

Erik presenterade resultat från en undersökning bland 1500 Dalslänningar om hur de lever, ser på sina liv och levnadsförhållanden.

Erik gav exempel på pågående insatser inom ramen för planen, bland annat kring:

- Fullföljda studier
- Högskoleutbildning vid Campus Dalsland
- Dalsland som testarena, t.ex. för decentraliserade regionala och statliga tjänster
- Utbyggnad av infrastruktur, bl.a. mobilnät och master samt fyra nya tågstopp.
- Framtagande av strukturbild för byggande och utveckling

Helena Lundberg Nilsson fyllde på med bakgrund kring satsningen och berättade om det stora politiska engagemanget i frågorna. Tomas Kåberger lyfte att det finns nedlagd industri i Dalsland, anläggningar med bra elinfrastruktur som skulle kunna användas för nya industriella anläggningar som behöver elinfrastruktur.

Sofia Karlsson lyfte potentialen i Dalsland, men LRF:s medlemmar tar ofta upp problematiken kring strandskydd. Sofia lyfte det positiva i att VGR gett pengar till skogssatsning i Nuntorp. Peter Hederstedt tog upp några militära perspektiv på Dalsland. Rådet diskuterade också vårdfrågans betydelse i sammanhanget, behovet av närhet till vård. Klas Johansson tog upp vikten av att ge rätt förutsättningar, att inspirera invånarna i Dalsland, pratade också om betydelsen av öppna polisstationer.

5. Civilt försvar och rapportering från Civilområdeskansli väst.

Kristina Sundholm, nytilträd chef Civilområdeskansli väst berättade om pågående etablering av kansliet för Västra civilområdet. Kristina inledde med att berätta om syftet med inrättandet av en högre regional nivå och nuläget för strukturen inom totalförsvaret. Kristina gav exempel på civilområdesansvariga länsstyrelsernas uppgifter inför höjd beredskap. Rådet fick också en beskrivning av nuläget inom Västra civilområdet, bland annat avseende rekrytering.

Kristina lyfte upp några aktuella regeringsuppdrag och remisser på området. Hon tipsade om kommande möte 29 mars mellan Länsstyrelsen och civilsamhällets frivilligorganisationer – för att diskutera hur de kan användas bättre under kriser och höjd beredskap.

Peter Hederstedt lyfte frågan om ledning på den civila sidan, som till skillnad från den militära leder med frivillighet. Kristina menade att systemet är avsett att ge ökad tydlighet i ledningsförhållanden. Ansvarsprincipen gäller fortfarande vilket innebär att det inte finns en utpekad aktör som leder. Det här är ett system som Sverige är vant att arbeta i menade Kristina. Tomas Kåberger tipsade om seminarium på Chalmers på torsdag kring elförsörjning och sårbarhet, som bygger på erfarenheter från Ukraina.

Helena Lundberg Nilsson lyfte frågan om hur man får sektorsansvar och civilområdesansvar att hänga ihop. Kristina berättade att frågan inte är utklarad ännu, men att diskussionen pågår.

6. Elsituationen i länet: uppföljning från förra mötet, med summering av och reflektioner kring slutsatser från rådet för industriomställning.

Tomas Kåberger, ledamot av Insynrådet inledde med bakgrunden till nuvarande situation. Kostnaden för sol och vindel har blivit allt lägre. Sol- och

vindel har blivit billigare per energienhet än olja, ofta billigare än fossil gas och ibland billigare än kol, vilket har uppmärksammats av industrier i världen, och en snabb elektrifiering pågår.

I Sverige har vi stor potential att använda sol- och vindel för att ersätta fossila bränslen i transportsektorn och industrin och för att producera bränslen. Därav fantastisk investeringsvilja i Sverige. Den utvecklingen förutsätter snabb utbyggnad av vindkraft där vi har låga kostnader jämfört med Europa i övrigt. Den el som levereras måste vara billigare än fossila bränslen och billigare än el från iberiska halvön, där el från vind och sol också är billig.

Politiskt har det istället varit betoning på att bygga kärnkraft, som hittills varit betydligt dyrare, menade Tomas. Viktigast nu är att ambitioner för kärnkraft inte stoppar utbyggnad av vind- och solel. Tomas lyfte också de industripolitiska satsningarna i USA, med enorma stöd för utveckling när det gäller batterier, förnybar el och värmepumpar. På längre sikt kommer flexibel produktion av vätgas och elektrobränslen användas för balansering.

Vi har en kraftig konkurrens mellan norra och södra Europa. Centralt för den västsvenska industrins överlevnad att vi kan investera här snabbt. Tomas beskrev också EU:s initiativ REPowerEU. Stor ekonomisk utväxling på den här utvecklingen – vi har inte råd att misslyckas.

Svante Sjöstedt berättade om rådet för industriomställning som har ställt sig bakom en gemensam skrivelse i syfte att skapa tryck och förståelse i den här frågan.

En diskussion kring de för omställningen nödvändiga metallerna följde. Sofia Karlsson lyfte att många av metallerna finns i Dalsland. Men låg ersättning skapar ointresse bland markägare. En diskussion följde om behovet att se över processer och frågan om varför det bara är utländska företag som begär prospektering.

Sten beskrev hur vi samverkar för att lösa elektrifieringsutmaningen. Sten tog också upp nästa generationers batterifabriker. Tomas beskrev vad han ser som kommande steg i utvecklingen. Tomas menade att begreppet ”elbehov” är problematiskt, utan det handlar om att få fram billig el, annars finns inget behov, då väljer industrin iberiska halvön istället.

7. Arbetsmarknaden i Västra Götaland: Varsel, konkurser, sysselsättning, arbetslöshet m.m

Johan Ekstedt, biträdande regionchef Arbetsförmedlingen, inledde med att gå igenom situationen i länet när det gäller arbetslöshet. Kraven för att få och behålla ett arbete ökar. Fortfarande hög efterfrågan på utbildad arbetskraft. Johan gick också igenom varselsituationen i länet, månadsvis sedan januari 22 och per bransch. Hårdast drabbad av varsel under 2022-

2023 är transport och magasinering. Johan gick också igenom konkurser i länet.

Sammanfattningsvis Västra Götaland:

- Andelen utan arbete av den registerbaserade arbetskraften är 5,8 %
- Totalt 81 918 inskrivna varav 51 125 öppet arbetslösa och i program
- Cirka 25 % av de inskrivna arbetslösa har varit utan arbete i mer än två år

Johan gick också igenom några prioriteringar inom AF:

- Stärka stödet till arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden
- Förstärka arbetsgivararbetet som stöd till arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden
- Stärka den operativa samverkan med kommuner utifrån ingångna överenskommelser

Helena tog upp frågan om Arbetsförmedlingens regionala närvaro. Johan beskrev AF:s närvaro i form av egna kontor och samverkan med kommuner, har idag närvaro i mer än hälften av kommunerna i VG-län. Finns också närvaro i form av externa leverantörer samt Statens servicecenter.

8. Nationell plan för omprövning av vattenkraft (NAP): Information om den av regeringen beslutade pausen på 12 månader

Annika Ekvall, vattenvårdsdirektör vid enheten för vattenmyndigheten Västerhavet och Morgan Jentzen, chef enheten för vatten- och fiskprojekt berättade om den nationella planen för omprövning av vattenkraft. I januari 2023 infördes ändring i vattenverksamhetsförordningen: Prövningar med start 2023 och framåt förskjuts 12 månader framåt.

De beskrev också motiveringen till den nuvarande pausen. Regeringen har bland annat motiverat pausen med att den förändrade situationen på elmarknaden och behovet av att säkra ett robust energisystem som förmår att snabbt svara upp mot förändrade behov behöver effekterna av hittills genomförda omprövningar kartläggas och behov av ändringar av nuvarande system för prövning av moderna miljövillkor ses över.

Rådet fick en beskrivning av länsstyrelsens roll i samverkansprocessen kring NAP. Resultat från samverkansprocessen finns tillgängliga på Länsstyrelsens hemsida.

Trots pausen flera pågående processer utifrån NAP: inlämnade ansökningar har inte pausats. Mycket arbete pågår kring samverkan och redan påbörjande prövningsprocesser. Annika beskrev NAP-pausens påverkan på vattenmyndigheternas verksamhet och hur vi använder pausen.

Sofia Karlsson tog upp att drygt 20 procent av EU:s vattenförekomster finns i Sverige. I Sverige har vi klassat 2-3 procent av vattenförekomsterna som Kraftigt modifierade (KMV). Andelen vattenförekomster klassade som KMV är i EU:s medlemsländer som jämförelse 12-13 procent i medeltal.

Att en vattenförekomst klassas som KMV innebär inte att man inte behöver göra åtgärder, men omfattningen av vad som behöver göras påverkas.

Det finns två sätt att medge undantag för vissa åtgärder. KMV och Mindre stränga krav (MSK). Det finns dock en betydande skillnad mellan dessa och det är vem som sätter kriterierna för klassningen, när det gäller MSK är det myndigheterna.

Ett av kriterierna för att klassa ett vatten som KMV är samhällsviktig verksamhet. Vad som klassas som samhällsviktig verksamhet beslutas av våra politiker. Prioriteringen av hur samhällsviktiga verksamheter får begränsas av miljökrav är en politisk fråga. EU lämnar ett utrymme i vattendirektivet genom principen om subsidiaritet. Kommissionens CIS-guider ger säkerhetsramarna. Regering och riksdag har ansvaret för att göra prioriteringen och se till att vattenförvaltningen följer den ända in i mål.

Politiken har sedan tidigare gett myndigheten i uppdrag att använda undantagsmöjligheterna fullt ut. En av anledningarna att politiken nu stoppat prövningen av vattenkraften är att man anser att man inte kan skaffa sig en överblick över hur mycket energiproduktion som kommer försvinna i prövningen. Ingen tar ett övergripande ansvar att det inte kommer överstiga den 1,5 T Wh som de två myndigheterna Energimyndigheten och HaV kommit överens om.

Vattendelegationen fattar beslut om Miljökvalitetsnormer. Den beslutade miljökvalitetsnormen styr samhällsviktiga verksamheter och vilka åtgärder som får och ska vidtas vid och i en vattenförekomst. Det är dock nästintill omöjligt att ändra ett beslut om en miljökvalitetsnorm. Domstolar kan inte göra några intresseavvägningar mellan samhällsviktiga verksamheter och uppfyllelsen av en miljökvalitetsnorm, i vattenförekomster som inte är belagda med undantagen KMV eller MSK.

Sofia sammanfattade med att hon välkomnar pausen i prövningen och tycker att det är mycket positivt att man nu inrättat tre pilotområden för att se vilka konsekvenser det får för energiproduktionen. Hon är medveten om att några kraftägare som är igång i processen inte tycker pausen är lika välkommen. Men menade att man då ska vara medveten om att de pengar som de stora kraftbolagen satte undan i Vattenkraften Miljöfond har ett sista datum då de kan utnyttjas och det påverkar många då det innebär stora belopp för enskilda som drabbas.

Med det sätt som vi jobbar idag riskerar vi att riva ut miljövänlig vattenkraft som kan producera energi på ett hållbart sätt menade Sofia som önskar att Länsstyrelsen skriver till regeringen och ber om utökad tid på pausen så att vi har resultatet av de pilotprojekt som nu pågår och därför kan fatta mer välgrundade beslut.

Tomas Kåberger lyfte att de små vattenkraftverken kanske är viktigast ur beredskapssynpunkt. Med erfarenheterna från Ukrainakriget och samhällets radikalt ökade elberoende har sårbarhet och resilience i elsystemet blivit viktigare. Detta utmanar den tidigare förhärskande idén att småskalig vattenkraft ger mindre samhällsnytta i förhållande till naturintränet än storskalig.

Sten Tolgfors summerade diskussionen med att den behöver tecknas ner och föras vidare i samlat grepp.

9. Övriga frågor

Inga övriga frågor.

10 Kommande möten

Nästa möte äger rum fredag 9 juni kl. 9-12.

11 Avslutning

Sten Tolgfors tackade rådet för mötet.

Ordförande:

Sten Tolgfors

Vid anteckningarna:

Henrik Frykman